

Žile odprí globočine radar, ozri se po zlatu,
 Jekla ne zabi o tem, cene junaške je znak,
 Sicer pa izročimo vse Velikemu mojstru višavo“.

Tim govorom sledilo je čveteroglasno petje iz venca naj ljubeznjivših domačih pesmi, kakor je to prav okusno vravnal ravnatelj II. mestne šole. Razšli smo se z naj slajšimi čutili, da tudi učitelji smo stopili velik korak v omiki in zabavi — naprej!

Književnost.

Bečke pedagogijske slike. Spisal Ivan Filipovič, učitelj kapt. glav. škole u Zagrebu, dop. član srbskog učenog društva. U Zagrebu 1870. Tiskom Lav. Hartmána i družbe.

Kakor je sploh našim učiteljem znano, bila je meseca julija 8., 9. in 10. dne p. l. na Dunaji 19. občna skupščina nemških učiteljev, ktere so se tudi nekteri naši kranjski učitelji vdeležili. K temu občnemu zboru nemških učiteljev, je tudi hervaška vlada poslala na slovstvenem polji mnogozasluženega g. Ivana Filipoviča, ki je bil nazoč pri vseh sejah omenjenega zbora, pa si je ogledal tudi dunajske šole in druge učilne zavode, ter vse, kar je na Dunaji videl in slišal, prav lepo popisal s svojim spretnim peresom v zgorej omenjenej knjižici. Knjiga je razdeljena v devet delov in obsega 13 tiskanih pól. Ker g. Filipovič izverstno in nepristransko kritizuje nemške govornike, oziraje se v eno mër na naše domače narodne šole, pa je tudi mnogo drugega koristnega in zanimivega gradiva nakupičeno v tej knjižici; priporočamo jo prav živo vsem slovenskim učiteljem, ki so hervaščine zmožni. Knjiga veljá 80 kr. in se dobí pri pisatelju v Zagrebu. — č.

Šolsko obzorje.

Iz Tersta. Mili „Tovarsš“, mnogo tovaršev imaš tukaj na obalih jadranskega morja, ki so ti bratje ne le po stanu, ampak tudi po narodu; ali tukajšnji tvoji bratje nimajo gotovo tako lepih prilik, nimajo takega blagega stanja, tolike prostosti in vgodnih okolnosti, da bi saj včasih svojim daljnim bratom kazali, da še živijo. Sicer imamo tudi mi teržaški ljudski učitelji učiteljsko društvo „Società pedagogico didattica“, ki šteje nad dve sto udov in izdaje lastni mesečnik „Il Litorale“; ali to še ni znamenje dobrostanja našega, ampak žertev, ktere se ne bojimo, čeravno so naše plače take, da nam krajejarja ne ostaja. Veliko njih bi lahko naštel, ki živijo v veliki revščini, posebno pa oženjeni, ki imajo otroke več ko enkrat — ne vsi — ki kruha stradajo. Naše plače, kakor sem omenil, so še vedno pri starem ostale. Nadučitelj, ki je ob enem voditelj in učitelj tretjega in četertega razreda, ima 900 in stanovanje, učitelj tretjega in četertega razreda 700, drugega in pervega 550, podučitelj (assistant) 200 gold. letne plače in razun tega čisto nič. Kako je to mogoče? se bodo naši kranjski tovarši popraševali, da se v Terstu, v liberalnem mestu, učiteljem plače niso povikšala. To je tako. Teržaški mestni svetovalci so ob enem tudi poslanci deželnega zbora, in ker so večidel ali odvetniki ali trgovci, po njih stanu imajo vse druge misli o učiteljih in šolah nego prave, in mimo tega še v deželnem zboru razpravljajo reči, ki več ali manj vedo na svoj mlin napeljujejo. Nobeden pa ne premisli, da je šola vert, kjer je

bodočnost naših naslednikov vsajena; da le iz šole izhaja prava omika, razvoj in napredek in ne od glediščnih ali uličnih kričačev; da slabo plačan učitelj si mora drugod iskati postranskih zaslužkov, da potem takem ljubezen do šole zgubi in šola s tem terpi veliko škodo.

Opomniti še moram, da so v Terstu iz ljudskih šol vsi drugi avstrijski jeziki bandirani (pregnani) razun italijanskega, akoravno je veliko otrok nemških in slovenskih starišev. Res je sicer, da otroci tudi italijansko hitro razumejo, ali kje je materinski jezik? kdaj in kje se ga bodo naučili, če ne v mladosti in v šoli? Čisto slovenski otroci in učitelji so prisiljeni, se povsod in zmiraj po Italijanskem kopitu ravnati, čeravno tje in sim pervega, kakor tudi drugega še prav ne razumejo.

Tako se ravna v mestu; v okolici, kjer je kakih ednajst šol in kjer so prebivalci čisto Slovenci, ni veliko bolji, ker vsa povelja dohajajo učiteljem v italijanskemu jeziku in otroci se mučijo z italijanskimi „vocaboli“ že v prvem razredu in tako naprej po vseh razredih, dokler šole ne zapustijo. Učitelji sami so poitaljančeni (morajo biti), čeravno nekteri izverstno slovensko govoré.

Učiteljsko društvo, ki za lastni mesečnik v zamenjo ima kakih 150 časnikov in več drugih za plačilo, se tudi še omahne ne bodisi za pedagoške ali politične slovenske časnike, če je prav kakih 70 — 80 rojevnih Slovencev pri njem. Če so ti, „Tovars“, razumljive in drage te verstice in sploh, če ti je moja pisava za rabo, sem pripravljen o prilikah tudi v prihodnje kterookrat kako malenkost sporočiti. *)

Iz Notranjskega. (Prijetnosti (!) iz učiteljskega življenja.) Akoravno smo že učitelji toliko tožili o svojem revnem stanu in akoravno smo še do sedaj le pesek v morje metali, tedaj malo ali nič dosegli; vendar ne smemo opustiti, da ne bi svetu, ki dandanašnji v besedi (!) res šoli pomagati hoče, še dalje svojih nadlog naznanjevali. Za danes naj povem, kaj so mi nekteri tovarši učitelji iz svojih skušenj pripovedovali ali pisali.

Dober prijatelj, učitelj v bližnji vasi, obiskoval me je nedavno in mi pri tej priložnosti sledeče, gotovo ne prijetne svoje okoliščine razodel: „Naj večje britkosti mi prizadeva zanikerno šolsko obiskovanje. Odkar sem pri tej šoli — dve leti je že — prizadevam si, da bi se temu pomagalo. Ali kar so v desetih ali več letih moji predniki zakrivilli, tega ne morem v kratkem času pri naj boljši volji odpraviti. Ti so ljudem to svojo nevednost in nemarnost mnogo preveč pregledovali. Po svoji lastni volji so učence šole oproščevali, ako so jih starši le količkaj prosili in — —. Tudi je med tukajšnjim ljudstvom navadna misel, da naj otrok le toliko časa v šolo hodi, da opravi sv. obhajilo, in menijo tedaj, da prijemši ta zakrament smejo šolo zapustiti, akoravno so še le 11., 10. ali še celo le 9. leto doveršili. Ako jim učitelj dopoveduje, da nove šolske postave, pa tudi stare drugače velevajo, ne verjamejo mu, ter vse te nove naredbe in zaukaze učiteljevi samovolji pripisujejo in se zarad tega nad njim groze in hudujejo. Ker opominovanje staršev z dobro besedo ni pomagalo, naznanil sem neredno šolsko obiskovanje okrajnemu glavarju. Ta pošlje dvoji četertletni naznanili županu dotične srenje z zaukazom, da naj on to stvar vredí. Župan pa tudi vkljub ustmene prošnje učiteljeve in vkljub novega povelja okrajnega glavarja ni se hotel tega poprijeti, rekoč, da se noče ljudem zameriti. Jaz pa“, — pravi tovarš — „sem še vedno dalje pošiljal okrajnemu glavarju do-

*) Prosimo!

tična naznanila o slabem šolskem obiskovanju. Okrajni glavar je vendar enkrat to stvar sam v roke vzel. Poklical je starše k sebi na dve moji pritožbi. Teh (staršev) je bilo veliko, blizo 30. Ker prva tožba ni bila še rešena, predno sem drugo položil, prigodilo se je, da sem v drugič skoraj vse tiste naznanil, kakor pervikrat. Eni in isti starši so morali nekaj po naključji, nekaj po počasnem uradovanju dvakrat na odgovor hoditi za eno in tisto zakrivljeno reč. To je pa naše ljudstvo zelo razkačilo; vedno se na me jezé, da jih tožim, da le z višo gosposko potegujem, da ne maram za nje, ki me zderžujejo in plačujejo. Tako se mi godi. Akoravno vsled graje okrajne gosposke otroke pridnejše v šolo pošiljajo, vendar so se zavoljo teh prigodkov še le malo potolazili in še manj — pravo, koristno in dobro prevedeli.

Nimam pa v naši vasi nobenega, ki bi bil mojih misli v tej zadevi in ljudstvu oči odpiral. Duhovni gospodje ne spregovoré o šoli besede ne. Večkrat se morda primeri, da pravijo še: Kadar otrok opravi sv. obhajilo, naj izostane iz vsakdanje šole in naj hodi v nedeljsko. In ako tako rekó v šoli, vbogajo jih otroci — rajše kakor učitelja. In če katehet še neredno kerščanski nauk v šoli podučuje in s tem pokaže, da mu ni mar za šolo, podira on vse marljivo prizadetje učiteljevo. Tako se meni godi⁴, rekel je prijatelj, „Bog daj, da je drugod boljše“!

Drugi prijatelj pisal mi je sledeče: „Res čudno, da me še ni konec in da sem še pri življenji! Poslušaj, kako se mi godi v N.! Ne želel bi ti biti v moji koži. Toliko britkih ur sem tukaj doživel, da sem res milovanja vreden! Vse veselje do študije in šole mi je minulo — pri tej službi. Znana ti je moja volja, da rad poterpim, če le morem in da sem bil vedno velik sovražnik preprirov. Prepri pa, če še ne veš, so pri nas doma. Mnogo sem si prizadel, vsem vstreči, ali tega ne zmorem. Blagor tebi, ki si dobil tiho, mirno službico v daljni N., kjer vsi v edinosti in složnosti delate na korist šolstva in omike. Jaz pa tičim v zadregah, iz katerih se ne izrežem, preden druge službe ne dobim. Da se mi res godi krivica, omenjam ti tukaj le nekaj. Znano ti je, kako so naši srenjčanje že pred letom moje prihodke zmanjšali in berž novo fasijo sestavili. A sedaj delajo še to neveljavno in pravijo, da morem vsled sodnijske pravice, nekaj bire od 3 let (po 15 mernikov, torej 45 mernikov ječmena) poverniti, rekši, da je bila pomota in da spada ta bira gospodu duhovnu. Ta povernitev znaša v denarjih 80 gold. Drugič mi pritergujejo 35 gold. šolnine in se sklicujejo na ta in uni izgovor. Pritoževal sem se — a bob sem v steno metal. Velika pokora je tudi za me, — pa to še z veseljem prenašam — da imam pri sebi že zelo staro mater, ki ne morejo delati in vedno bolehalo. Ali morem jaz, pri takih žalostnih razmerah vesel šolski prag prestopati, koristne knjige prebirati ali pa kako čertico svojim prijateljem pisati? To je vzrok, dragi prijatelj, da ti nisem na tvoja pisma do danes odgovoril. Odpiši mi pa zopet v kratkem in potolaži z dobrim svetom svojega prijatelja“.

Tako se glasi prijateljsko pismo, ki ne potrebuje menda „komentara“ in ki bode za danes zadostilo; pa prihodnjič zopet kaj enako veselega (!).

Iz Poloma. Kjer je šola tesno združena s srenjo, to je, kjer je staršem mar za izrejo njihovih otrok; kjer starši učitelju pomagajo o odgojevanji mladine; kjer staršem ni vse eno, ali se njih otroci kaj učijo ali ne; kjer je srenja vneta za šolo in so starši prijatelji učitelju, tam šola doseže svojo imenitno in sveto nalogo.

Ako hoče šola vspešno napredovati, mora si pridobivati med ljudstvom prijateljev, kajti šola more le takrat svoj blagor širiti, ako jo ljudstvo čisla.

Kako pa si hoče pridobivati šola med ljudstvom prijateljev? Ljudstvo je praktično, ter gleda na djansko korist šole. Učitelj naj torej svoj šolski poduk ravná po okoliščinah in potrebi kraja, v katerem učiteljari in ljudstvo bo kmali zapazilo, da mu je šola zares na blagor.

Tù pri naših Kočevarjih, postavimo, podučuje učitelj po potrebi kraja, ako se v šoli posebno ozira na številjenje, zemljepisje in spisaje, kajti ti predmeti so za naše Kočevarje, ki hodijo po zimi dalječ po svetu kramarit, zelo potrebni in so jim bolj koristni, kakor pa branje, slovnica itd. Učitelj naj torej skerbi, da se otroci v šoli seznanijo pred vsem z nauki, ki jih ljudstvo potrebuje v vsakdanjem, društvenem življenji in občenu, in ljudstvo vidé, da mu je šola res koristna, bo šoli zaupalo ter jej bo vdano. To pa gotovo kar zelo pospečuje blagor in napredek šole! Po naših šolah se je dosihdob vse prevéč učilo le za šolo, a malo pa za življenje; ljudstvo ni imelo (posebno po deželi) posebnih koristi od šole. Zato pa naš praktičen kmet tudi ni zaupal šoli, in ljudje so se v nekterih krajih, kjer so se osnovale nove šole, z vsemi štirimi branili šole in učitelja!

Ako se pa začnéjo po deželi toliko koristne in potrebne kmetijske šole; ako bodemo po šolah véč za življenje, pa manj za šolo učili; ako bodemo s previdnim podučanjem mladine pridobili sréncane za šole; si bode ljudska šola gotovo veliko prijateljev pridobila med ljudstvom, kar bo šoli in ljudstvu gotovo v veliko korist.

Kedar bodo stariši in učitelji vzajemno delali za oliko mladega zaroda, takrat še le bo ljudska šola veliko in žlahuega sadja obrodila. Stariši in učitelji, ne zabíte, da

„Družina in šola
Sestrici ste dve,
Nobena posamna
Hoditi ne smé“.

Ta kratki dopis naj bo odziv nekemu kratkemu — a čverstemu spisu v „Tovaršu“.*)

Naj bi nam še kateri drugi naših spretnih g. tovaršev naznanil po „Tovaršu“, kako naj si ljudska šola pridobiva med ljudstvom prijateljev!

Gospod M. K. toži v 24. l. lanskega „Tovarša“, da se mu začetek šolskega leta ni od nobene strani naznanil. Pri nas na Kočevskem pa se nam naznanjajo vse važniše šolske zadeve uradno.

Ravno tako smo slišali, da se je ljudstvo tù in tam ustavljalo voliti v krajni šolski svét. To se je godilo gotovo zarad nevednosti. Naj se torej pojasnujejo ljudstvu nove šolske postave. Pri nas se je to zgodilo in brez vseh ovir se je vatanovil tukajšni krajni šolski svét 27. grudnia l. leta. Z Bogom!

M.

Iz Idrije. (Zahvala in prošnja.) Vsem gg. kranjskim ljudskim učiteljem, ki so mi že poslali odgovore na mojo okrožnico pr. m. v zadevi štatistike kranjskih ljudskih šol, zahvaljujem se prav serčno; vse druge pa vljudno prosim, da bi mi jih tudi kmali sporočiti blagovolili.

J. Lapajne,
učitelj in odbornik kr. uč. društva.

*) Glej 21. „Tovaršev“ list 1869. leta!

Iz Gorenskega. Usmilite se ubogih ptičkov! Več tednov pokriva že zemljo debel sneg; in kakor se kaže, bode še dolgo ležal. Res, da včasih kako zernice pade iz skedna, tudi pri omivanji kuhinjske posode se kake drobtinice izlijejo, ali na prvo prežé kokoši, na drugo pa psi in mačke. Kako pa bi se preživilo stradajoče in zmerzujoče kerdelce malih ptičkov po dolgi zimi? Strezimo ubogim ptičkom tako-le: Po opoldanskem kosilu se vsi mehki ostanki kakor: repa, krompir, kaša, drobtinice od mesa, itd. na plitvem okrožniku zdrobé, potem naj se to s pestjo drobtin ali zdrobljenega kruha pomeša, ter stlači v kepo. Vsa ta zmes, tudi kaka zernja slabšega žita se položé na desko, ki naj se na vertu na kak prostor postavi, tako da ne pridejo blizo ne psi in mačke ali kaka druga zver. Kmali pride naj pogumnaša tčica senica k južini, njej se pridruži več, potem veliko drugih drobnih ptičkov. Za drobtine, ki na tla padajo, se tergajo in preganjajo tašice in živi in preširni vrabei. Pri hudem mrazu zmerzne kmali ta zmes, pa to ne zadržuje lačnih ptičkov, kateri do zvečer in zopet zgodaj zjutraj kavsajo z deske hrano. Željno pričakujejo zopet prihodnjega dneva vesele ure, v kateri zopet dobijo hrane, na mnogih prostorih blizo deskice, na katero se bode jim zopet položila hrana, ter se obila od dné do dné množé in prihajajo iz raznih krajev, v katerih čakajo časa valitve.

Tako se privadi in obderži mnogo priljubljenih pevcev in pridnih pokončevalcev gosenc in zažek skozi celo dolgočasno in pusto zimo, brez velikega truda in stroškov pričakovaje, da bodo vsi po zimi prehranjeni krilati prijatelji se v naših vertih vselili, valili in nam zeló pridno obirali merčes naših sadnih vertih. Sedaj vsakemu diši sladko sadje, mislim, da je to vsakemu predobro znano. Torej predragi sobratje spodbujajmo in opominjajmo nježno šolsko mladino, da kermi uboge živalice. *J. Sajé.*

Iz Ljubljane. „Učiteljski koledar“, v kterega pride mnogo za šolstvo in učiteljstvo koristnega blagá, bode raynkar natisnjen, in gg. udje učit. društva ga kmali dobodo.

Po ministerskem dovoljenji bode se tudi tú za letošnje šolsko leto uč. pripravnikom dodelilo 24 polovičnih državnih štipendij po 100 gold., res prav lepa pomoč, — vendar, dokler se ljudskim učiteljem po novovstanovljenih šolah plača določuje po 200 gold. in še ta v sim ter tje raznešeni drobnini, ne bode še samo to ukaželjnih mladenčev vabilo v učiteljski stan. Ako se učiteljem plača kmali ne uredí, bode tudi pri nas pomanjkovalo pripravnih učiteljev.

Ministerstvo za bogočastje in uk namerava tudi na Kranjskem napraviti izobraževališče za učence, kar bode sedanjim razmeram tudi gotovo dobro ugajalo in šolstvu v deželi mnogo koristilo, kajti dosedanje učence izobraževale so se le po zasebnih učiliščih, kjer se je na potrebe v ljudski šoli malo oziralo.

— Učiteljsko društvo za Kranjsko. Časopisi, ki jih ima učiteljsko društvo za Kranjsko letos v dar in naročene v društveni sobi („Pred mostom“) in kateri se po želji gg. udom tudi na dom dajejo, so tile: 1) Novice, 2) Danica, 3) Tovarš, 4) Vertec, 5) Pravník, 6) Narod, 7) Slovenski gospodar, 8) Gospodarski list, 8) Besednik, 9) Primorec, 10) Slovenski prijatelj, 11) Školski prijatelj (Zagrebečki), 12) Školnik (pražki), 13) Napredak, 14) Škola (serbska), 15) Oesterr. Schulbote, 16) Die Volksschule, 17) Pädagogische Zeitschrift, 18) Allgemeine österr. Schul-

zeitung, 19) der Bund (Organ für Interessen der kath. Jugend) 20) Verordnungsblatt.

K društvu so pristopili gg.: Bleiweis dr. Janez, dež. odbornik in ud c. k. dež. šolskega svetovalstva; Gariboldi žl. Leop. (oba z 1 gl. vpisnine in z 2 gl. letnine) in Vilhelm Linhart, oba pogl. uč. v c. k. učiteljskem izobraževališču v Ljubljani; Adamič Avg., uč. na Robu z 1 gl. vpisnine; Flis Janez, katehet v nunski dekliški šoli v Ljubljani z 1 gl. vpisnine in z 2 gl. letnine; Jelšek Jakob, uč. na Premu z 1 gl. vpisnine; Rupnik Iv., uč. v Idriji in Ribnikar Ant., uč. v Dolu vsak z 1 gl. vpisnine. Dalje so plačali gg.: Lapajne Janez iz Idrije, Ukmar Jakob z Mošenj, Lunder Fr. z Berda po 1 gl. za l. 1871.; Juvan Jožef in Jeršinovec Ant. s Černomlja oba za l. 1870. po 1 gl.; Stanonik Mikl. s Starega terga za l. 1871. — 1 gl.; Kenda Fr. s Semiča za l. 1869. — 1 gl.; Muhič Fr. z Verha za l. 1870. — 1 gl.; Germ M. z Adlešič za l. 1870. — 1 gl.; Kožuh Luka iz Podzemelj za l. 1871. — 1 gl.

— Društvo v pomoč učiteljem in njihovim vdovam in sirotam. Plačali so gg.: Kovčica Murka in Selc za 1871. — 6 gl.; Adamič Fr. iz Šmartna pri Litiji za l. 1870. in 1871. — 12 gl.; Ivanetič Mart., Putrè Mih. in Schott Jakob vsi iz Ljubljane za l. 1871. po 6 gl.; Stamear Jernej iz Vodice za l. 1871. — 6 gl.; Potočnik Martin s Trate za l. 1870. in 1871. (?) — 12 gl.; Bernik Matija iz Šentvida pri Ljubljani — 20 gl.; (o teh 12 in 20 gl. določilo bode se v prih. odborovi seji); Lunder Fr. z Berda — 13 gl. 50 kr. vpisnine in letnine za l. 1871. 6 gl. vkup 19 gl. 50 kr.; Juh s Hrenovec za l. 1871. — 5 gl. (1 gl. premalo); Barle Jožef z Ipave za l. 1871. (?) — 6 gl.

— Željno pričakovani list „Vertec“, časopis s podobami za slovensko mladost, je na svetlem. V prav lični podobi ima te-le sestavke: 1) ogovor (Preljuba mladost!), 2) V stvarjenji svetá se nam kaže modrost in vse-mogočnost božja, 3) Milosercna deklica (s podobo), 4) Ne bodi sebičen! 5) Deček in jablana (pesem), 6) Naj slajši smeh, 7) Lastovica in ptica; 8) Število devet, 9) Prirodopisno-natoroznansko polje (opica, žirafa, škvorec s podobami), 10) Razne stvari (kratkočasnice, zastavice, številne naloge). Listu je pridjana tudi muzikalna priloga — pesem z napevom: „Tri cvetice“. „Vertec“ bode res, kakor obeta, lepo razveseloval in podučeval našo mladost, ktera od časa, ko jo je zapustil „Vedež“ ni imela svojega časopisa. Ker pa se vsak časopis naj več opomore s tem, da ima primerno število naročnikov, živo priporočamo ta novi, lepi list ne le vsem slovenskim šolam, učiteljem in staršem, temuč tudi vsem domoljubnim prijateljem domače mladine in sploh vsem domoljubom, da bi „Vertec“ obilno naročevali za se in za druge.

— Pri Giontinetu se dobiva 1) slovenski globus, 2) nova polka „Concordia“, ki jo je zložil naš skladatelj g. L. Belar. Priporočamo oboje!

Listnica. G. K. G. na R.: Poslali ste 2 gl. 60 kr., tedaj imate tū 10 kr. od več. — Vsem ki imajo bukvice vdovskega dr. pri nas: Jih dobote pri priliki. — G. L. A. v Z.: Uč. koledar kazal bode rojstni kraj in leto in koliko časa kdo služi (službina leta) in nikakoršnih drugih osebnosti. Osebnosti, ki jih je nabiral naš tov. g. Lapajne, ne pridejo nikjer na svetlo, temuč imajo le posredni namen, učiteljem pomagati do boljšega materialnega stana. — G. J. B. v L.: Denarja ne moremo vpisati prej, dokler ne vidimo vaše vplačilne kajžice.